

דף כז

‘אלא מל והולך עד שתצא נשמתו’ – ר’ יוסי מקללו על שמל לשם הר גריזים. ומכל מקום סובר שמותר למול את ישראל (תורת חיים. וע’ תוס’ חכמי אנגליה).

‘ערבי מהול וגבנוני מהול’ – הריטב”א הביא ממדרש שהם מבני קטורה ונהגו במילה (וכן כתב ר”ח ובעל הערוך, שהם בני קטורה הדרים בהרים גבנונים). ושיטתו שבני קטורה לדורותיהם אינם מצווים במילה, ומה שאמרו (בסנהדרין נט:): שהם מצווים – המדובר שם רק על בני קטורה ממש, לא לדורות עולם. וכבר נחלקו הראשונים בדבר (ע’ במצוין שם ביוסף דעת).

ולפי דעות המחייבים יש לבאר מדוע ערבי מהול פסול למול, הגם שמצווה בדבר – אעפ”כ אינו בכלל את בריתי תשמר, שאע”פ שהם במילה אינם ב’הקמת ברית’ (בשם הגר”ח). ובדרך אחרת יש לומר שהדרשה מבוססת על המשך הפסוק ואתה את בריתי תשמר אתה זורעך אחריו לדורותם (וכמוש”כ רש”י), והערביים אע”פ שמזרעו של אברהם הם, אין נקרא ‘זרעו’ המיוחס אחריו אלא ישראל, כדכתיב כי ביצחק [ולא כל יצחק] יקרא לך זרע (וכנדרים לא. עפ”י תוס’ חכמי אנגליה).

וכמו כן הם קרויים ‘ערלים’, שהרי הנודר מערלים אסור אף בהם, ואם כן לא קרינן בהו ‘המול ימול’. ואולם בפתחי תשובה (יו”ד רסד סק”ה) הביא מטעם-המלך שאכן לפי שיטת הרמב”ם שבני קטורה חייבים במילה – כשרים למול, דקרינן ביה המל ימול. והביא מהשאג”א (מט) שחולק.

‘דאשה כמאן דמהילא דמא’ – ודוקא נשים יהודיות ולא נכריות, כיון שגם בזכרים אילו ימולו עדיין ייחשבו ‘ערלים’, אין נשותיהם נחשבות כמהולות. וכן מבואר ברי”ף (בשבת, סוף פרק ר”א דמילה) ופשוט (עפ”י זכר יצחק ל(ב), ע”ש; ישראל קדושים עמ’ 96).

‘קרי ביה ותקח... קרי ביה ותכרת’ – לאו דוקא, אלא כלומר ‘ותקח... ותכרות’ יכול להתפרש על ידי אחרים ולא בעצמה ממש. [לכן לא תלו דרשה זו בשאלת יש אם למסורת או למקרא, כי עיקר התירוץ הוא על פי משמעות הכתוב ולא מחמת הכתיב] (ריטב”א. וכעין זה בתוס’ חכמי אנגליה). וכיו”ב מצינו ברמ”ה סנהדרין נד: בפירוש ‘קרי ביה תשכב’, ע”ש.

‘אלא ריפוי ממון – בהמתו, ריפוי נפשות – גופו’ – שיטת הרי”ד והריא”ז נכדו (והובאה בהגהות כנסת הגדולה על הטור יו”ד קנה) שכל הסוגיא מדברת באופן שמצוי לו רופא ישראל, אבל אם אין מצוי אלא עכו”ם – מתרפא הימנו. ואין כן שיטת רש”י ושאר הפוסקים. (ע”ש בכנה”ג ובדרכי תשובה). ויש מתירים להתרפא מעכו”ם כשמרפא בשכר (ע’ הגהות אשרי כאן, רמ”א וש”ך יו”ד שם).

(ע”ב) ‘ודאי מת – מתרפאין מהן... לחיי שעה לא חיישינן’ – מכאן דנו הפוסקים אודות עריכת ניתוח לחולה במחלה סופנית שלפי הערכת הרופאים המומחים, ללא הניתוח לא יחיה יותר מחדשים ספורים ועל ידי הניתוח אפשר שיחיה, אלא שהניתוח מסוכן מאד ויש חשש שימות מהרה על ידו; וכתב בשו”ת אחיעזר (ח”ב טז, ו. וציין שם לשבות יעקב בנין ציון ותפארת ישראל) שלחיי שעה לא חיישינן כאשר אפשר שיתרפא באופן רחוק, כל שנתיאשו מרפואתו. והביא מספר משנת חכמים שמותר רק כאשר הצלחת הניתוח מוטלת בספק שקול, אולם הוא כתב ששמע שאין חילוק בדבר, אלא באופן שימות בודאי ללא הניתוח, לא חיישינן לחיי שעה.

וזה לשון הגר"ח גריינמן שליט"א בספרו חדושים ובאורים (ע"ז ג, ב. וכן מובא בספר אמרי יוסף כאן בשם החזו"א):
 'זכורני שבא מעשה לפני מרן זללה"ה (-החזו"א) בחולה שודאי מת, אם לעשות ניתוח שרובו להפסיד
 גם חיי שעה ומיעוטו להצלחה [ואמר ז"ל שכרגיל שהרופאים אומרים שיש מיעוט להצלחה אין לחשבו
 אפילו כמיעוט, אבל בעובדא דהוי היה נראה שיש מיעוט חשוב להצלחה], ואמר ז"ל שמסתברא דחיי
 שעה כלפי חיי עולם כשאר מצוות לענין פיקוח נפש, דאין הולכין בפיקו"נ אחר הרוב, ומחללין שבת
 אף במיעוט להצלחה'.

וכן פסק בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"ב נח. והאריך עוד הרבה בפרטי האופנים [סוגי הניתוחים והטיפולים, הגדרת הזמן ד'חיי
 שעה, מיני הספקות, מומחיות הרופאים, רשות או חובה] ובכל הענין – ביו"ד ח"ג לו; חו"מ ח"ב עד, ה; עה.
 וכתב בחו"ב לדייק כן מרש"י שכתב 'דעכו"ם ודאי קטיל ליה' – הרי שאפילו בסיכון קרוב שימות מהרה – מתרפאין [וכ"כ
 להוכיח באגרות משה (יו"ד ח"ב נח), וכנראה זו גם כוונת האחיעזר], אלא שדחה שבמצב כזה שעומד למות, אפשר שאין
 העכו"ם בהול להורגו, שלא אכפת לו שיחיה חיי שעה. וצ"ע.

'שגופך טהור ויצתה נשמתך בטהרה' – כלומר, תוך כדי הבאת מקרא מן התורה שנקראת יראת ה'
טהרה (מהרש"א. ומהר"ם הגיה עפ"י רש"י 'ויצתה נשמתך בטהרה'). ולכאורה נראה מרש"י להפך, שגם 'בטהרה'. וכן
 מורה פשטות הדברים 'שגופך טהור...).

'שאני מינות דמשכא' – כלומר משום אבק עבודה זרה אסר ר' ישמעאל, שאף על פי שלא נהנה ממנה
– משכא, שאם נתרפא יאמרו ח"ו יש ממש בדבר (רמב"ן ועוד).

*

'שאני מינות דמשכא, דאתי למימשך אבתריה' –
 'בדבר חולי רוח ומחשבות שצריכים לילך לרופאים פסיכאלאגיסטן סארקאיעסטן (= פסיכולוגים
 ופסיכאטרים), אם רשאים לילך לאלו שהן מינים וכופרים – לע"ד אין לילך אל רופאים כאלו להתרפאות,
 כי מכיון שאין הרפואות מסמים המרפאים אלא מרוב הדיבורים שלהם עם החולה נודעים מאיזה מחשבות
 הוא סובל, ומיעצים לו איך להתנהג, שודאי יש לחוש שמיעצים לפעמים נגד דיני התורה ואף נגד עיקרי
 הדת ונגד עניני פרישות וצניעות.

ולא דמי למה שנוהגין להתרפאות ממינים וכופרים שאר מחלות – שכיון שמרפאין במיני סמים, אין לו
 שייכות עם המינים שלהם, והאיסור להתרפאות מן המינים הוא דוקא ברפואות ולחשים שמזכירין שם
 ע"ז, עיין בתוס' ע"ז דף כ"ז ובשלחן ערוך יו"ד ר"ס קנה, אבל הפסיכאלאגן והסארקאיעטיסטן שכל רפואתן הוא
 בדבוריהם, יש ודאי לחוש שידברו דברי מינות ונבול פה.

ואם הם רופאים מומחים ויבטיחו להחזירם שלא ידברו דברים שהם נגד דעות האמונה ומצות התורה,
 יש אולי לסמוך שכיון שהם מומחים לא ישקרו.

ולכן יש לחפש אחר רופא סארקאיעטיסט שומר תורה, ובאם ליכא, יתנו עמו ויבטיח שלא ידבר עם
 החולה בעניני אמונה ותורה' (אגרות משה יו"ד ח"ב נז).